

ETNO-DİNSEL BİR TOPLULUK OLAN EZİDİLERİN BATMAN VE ÇEVRESİNDEKİ SON YERLEŞİM YERLERİ VE NÜFUSLARI ÜZERİNE*

Muammer ULUTÜRK**

ÖZET

Ezidilik, XII. yüzyılda kurucusu olduğu kabul edilen Şeyh Adiy b. Müsafir'den sonra kurumsallaşan, farklı din ve inanç sistemlerinden etkilenmesi sebebiyle senkretik özellikler gösteren ve mensuplarını Kürtlerin oluşturduğu bir etno-din'dir.

Günümüzde Batman İlinin sadece Beşiri İlçesine bağlı bazı köylerde sayıca az Ezidi bulunmaktadır. Batman kent merkezinde, Beşiri ilçe merkezinde ve Beşiri'nin köylerinde yaşayan Ezidi nüfusu her geçen gün azalmakta olup toplam nüfus 2012 yılı sonu itibarıyla 140 civarındadır. Batman kent merkezindeki nüfus ise tam olarak tespit edilememekle birlikte 3-5 Ezidi ailenin kaldığı tahmin edilmektedir. 2012 yılı içerisinde bu çalışma kapsamında ziyaret edebildiğimiz Beşiri ve bazı köylerinde yaşayan Ezidiler 1980'li yıllardan itibaren yaşadıkları bir takım siyasi, ekonomik ve dini sorunlar sebebiyle özellikle Avrupa ülkelerine ve Kuzey Irak'a göç etmişlerdir. 1990 yılı başlarından itibaren hızlanan bu göç hareketi halen devam etmektedir. Başta Almanya olmak üzere İsveç, İsviçre, Hollanda ve Danimarka gibi Avrupa ülkelerine yapılan göç yüzünden, Batman ve çevresindeki Ezidi nüfusu yok olma durumuyla karşı karşıya gelmiştir.

Bu çalışma, yurt dışından bir geri dönüş hareketi olmaması halinde gelecek yıllarda nüfus bakımından sıfır noktasına ineceğini düşündüğümüz Ezidilerin Batman'daki son durumlarını, son yerleşim yerleri ile birlikte nüfuslarını ortaya çıkarma amacındadır. Araştırma yapılırken güvenlik sebebiyle bazı Ezidi köylerine gidilebilmiş, görüşme isteğimizi kabul eden ancak isimlerinin açıklanmasını istemeyen Ezidilerin bilgilerine başvurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ezidiler, Batman, Nüfus, Göç

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir

** Yrd. Doç. Dr., Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El-mek: m.uluturk@gmail.com

**ON FINAL SETTLEMENT PLACES AND POPULATION OF
EZIDIS, AN ETHNO-RELIGIOUS COMMUNITY, IN BATMAN
AND NEARBY VICINITY**

ABSTRACT

Ezidism is a different religion which was institutionalized after Sheikh Adiy b. Musafir, who is accepted as the founder of it in XII century, and shows syncretic features since it has been affected by different belief systems; and is an ethno religion whose members have been formed by Kurds.

Today, there are few Ezidis numerically in some villages of Beşiri, a provincial town, and in Batman. Ezidi population which was approximately 140 by the end of 2012 is decreasing in Beşiri town centre, in its villages and in Batman day by day. The population cannot be determined exactly; however, it is estimated that there are 3-5 Ezidi families living in Batman centre. Ezidis, whom we visited in villages of Beşiri and in Beşiri centre within the context of this study in 2012, migrated especially into European countries and Northern Iraq because of political, economic and religious reasons they experienced in 1980s. This migration has accelerated since the early of 1990, and still continues. Because of the migration into European countries such as Germany, Sweden, Switzerland, the Netherlands and Denmark, the Ezidi population in Batman and its nearby vicinity is at the risk of being extinct.

This study aims to find out the final state, the most recent residential places and Ezidi population in Batman and its vicinity whose number, we think, will descend to zero in terms of population unless there happens a reverse migration from abroad in the future. During the research, some Ezidi villages could not be visited because of security reasons, yet the information was obtained from some Ezidis who accepted our requests to interview in return for their names not being declared.

Key Words: The Ezidis, Batman, Population, Migration

Giriş

Haklarında çok sayıda araştırma yapılmasına, tezler, kitaplar ve makaleler yazılmasına rağmen Ezidilerin ad ve menşesine dair nihai bir sonuca varılabilmemiş değildir. Ezidilerin kullanılmasından rahatsız olduğu ve artık kullanılmasını istemediği “Yezidi” sözcüğünün etimolojisiyle ilgili pek çok iddia vardır. Bu husus çalışmamızın amacı dışında kalmakla birlikte, “Yezidi” yerine niçin “Ezidi” kelimesini kullandığımızı açıklamakta yarar görüyoruz.

Bu araştırma kapsamında Batman ve çevresinde görüştüğümüz bütün Ezidiler kendilerini Ezidi/Êzidi/Îzidi sözcüğüyle ifade ederken, Ezidiler dışındaki çoğu kaynak onları isimlendirirken “Yezidi” kelimesini kullanmaktadır. Bir görüşe göre Ezidilik, Haricilerin İbadiye kolundan ayrılan ve Yezid b. Ebu Üneyse tarafından kurulan bir mezheptir ve kurucusunun adından dolayı “Yezidiyye” olarak adlandırılır. Diğer bir iddiaya göre ise Yezidilik, Yezid b. Muaviye’ye dayanmaktadır. Buna göre Yezidilik Muaviye’nin oğlu Yezid’i kutsal sayan bir mezhep olup,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013*

Yezid b. Muaviye'ye bağlı olanlar anlamına gelen "Yezidî" olarak isimlendirilmişlerdir (Bkz. Fıġlalı: 1993:220-221). Son yıllarda Ezidi toplumu, Yezidi adının Emevi Halifesi Yezid b. Muaviye'ye gönderme yapan küçümseyici, aşağılayıcı bir adlandırma olduğunu belirterek rahatsızlık duyduklarını ifade etmektedirler. Kullandıkları ve kullanılmasını istedikleri ad ise "Ezidi"dir. Buradan hareketle biz de hem kendileri hem de aynı sosyal çevrede yaşayan Müslüman Kürtler gibi Ezidi ismini kullanmayı tercih ettik.

Ezidiliği Yezid b. Muaviye veya Yezid b. Üneys'e dayandıran görüşler olsa da, kurucusu olarak kabul edilen Şeyh Adiy b. Müsafir, muhtelif İslam kaynaklarının bildirdiğine göre Emevi soyuna mensup olup Suriye'de Baalbek dolaylarında M. 1072 veya M. 1074 tarihinde doğmuş, M. 1166 tarihinde Kuzey Irak'ın Musul vilayetinin kuzeyinde yer alan Laleş'te ölmüştür. Ölümünden sonra vasiyeti gereği yerine yeğeni Ebu'l-Berakât b. Sahr seçilmiş, takipçileri de Adevîler (Adevîlik) olarak anılmaya başlanmıştır. Adevîliğin antik inançlarla sentezlenmesi, Şeyh Adiy'in torunu Hasan b. Adiy döneminde olmuştur. Moğolların bölgeyi istilasından sonra 13. ve 14. yy.da bölgedeki otorite boşluğundan yararlanan Ezidilik faaliyeti Musul, Hakkâri, Botan çayı yöresi, Cizre, Nusaybin, Mardin, Van ve Urmiye'deki aşiretler arasında kök salmıştır (Öz, 2007: 21).

Sosyal bir varlık olan insan, içinden geçip gittiği zamanların getirdiği doğal ya da doğal olmayan değişimlere kimi zaman ayak uydurup başkalaşmanın etki alanına girerken kimi zaman da özellikle kültürel ve dini kimliği terk etmeden kendini koruma çabası içinde olabilmektedir. Başat sebebi, -Türkiye'de yaşayan Ezidilerde olduğu gibi- "din" olan korunma alanı değişime direnirken "öteki" kalma riskiyle karşılaşabilmekte, bu durum rakamsal olarak azalmış topluluğun kendini diğerlerine kapatmasını veya süreçte göçü kaçınılmaz kılabilir.

Yaygın kanaate göre, Ezidilik böylesi bir süreç yaşamış, inanç esasları ve ibadet uygulamalarının "diğerleri" nezdinde farklı olması nedeniyle mensupları bazen kâfir ilan edilmiş, bazen de Müslüman nüfuzunun etkisiyle göz ardı edilmiştir. Zikrettiğimiz husus, Ezidilerin kendilerini gizlemelerine ve içe kapanmalarına sebep olmuş, zamanla Ezidilik bir "sır dini" olarak algıлана gelmiştir. Mensuplarının çoğunun bile inanç, ibadet ve geleneğe ilişkin pek çok hususu bilmediği Ezidiliği, yakın çevrede yaşayan diğer din mensuplarının (Müslümanlar, Süryaniler vd.) hemen hemen hiç bilmedikleri görülmektedir. Geçmişte Ezidi coğrafyasına gelen Avrupalı seyyahların yazdıkları ve ikamet ettikleri bölgelerdeki komşu din mensuplarının Ezidilerin şeytana taptığına inanmaları, birlikte yaşadıkları yerlerde onlara karşı önyargılı davranılmasına, baskı yapılmasına ya da dışlanmalarına neden olmuştur. Bununla birlikte Ezidilerle birlikte aynı coğrafyayı paylaşan ve ziyaret ettiğimiz yerlerde bilgilerine başvurduğumuz Müslümanlar ise böyle bir dışlama iddiasını doğru bulmadıklarını, söz konusu durumun devletin bir dönem bölgede uyguladığı politikalarda aranması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Birçok din ve kültürden etkilenen Ezidilik, senkretik özellikler göstermektedir. "Şeytana tapanlar" olarak tanıtılan Ezidiler kendi içlerine kapanmış, değişime kapalı bir topluluk olarak tanınmış olmalarına rağmen, Kürtlerin çoğunlukta yaşadığı alanlarda Kürt aşiretleri içinde yer almışlardır. Ezidiler Irak başta olmak üzere Suriye, İran, Gürcistan, Ermenistan, Rusya ve Türkiye'yi de içine alan geniş bir coğrafyada yaşamaktadırlar. Günümüzde Ezidilerin kutsal kabul ettikleri önemli yerler Musul yakınlarındaki Laleş, Şeyhan ve buna bağlı köylerdir.

Batman ve çevresindeki Ezidi yerleşimi ve nüfusuna geçmeden önce Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş öncesi duruma göz atmakta fayda görüyoruz. L. Jepius'un 1916 yılında yaptığı araştırmada Diyarbakır'da 4000, Van'da 5400, Bitlis'te ise 5000 Yezidi'nin yaşadığı saptanmıştır (Yonan, 1999: 270-271). Türkiye'de yaşayan Ezidiler'in Cumhuriyet'in başlangıcından bu yana nüfuslarının ne kadar olduğu ise tam bilinmemektedir. Hıristiyanlık, Musevilik ve İslamiyet dışında kalan Ezidi, Keldani, Nasturi ve Kadim Süryaniler, nüfus sayımlarında farklı etnik köken ve inanişaya sahip olmaları nedeniyle tasnif dışı bırakılarak "bilinmeyen" veya "diğer dinler" hanesinde yer almışlardır. Türkiye'de ağırlıklı olarak yaşadıkları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

illerin başında Mardin, Hakkari, Diyarbakır ve Siirt gelmekte olan bu dini grupların 1927 nüfus sayımına göre toplam sayıları Mardin’de 11.181, Diyarbakır’da 3.496, Siirt’te 2091 olmak üzere ülke genelinde 20 bini bulmaktaydı. 1965 nüfus sayımına gelindiğinde ise bu rakamın ülke genelinde 15 bine düştüğü ve dağılımın Mardin’de 6.500, Siirt’te 2000 ve İstanbul’da 2000 olduğu belirlenmiştir (Dündar, 1999: 63). Bu nüfus bilgileri yalnızca Ezidileri içerisine almamakta Nasturiler, Keldaniler ve Kadim Süryanilerin de içinde bulunduğu diğer dinlere mensup cemaatlerin toplam sayılarını da vermektedir. Bu yüzden Devlet İstatistik Enstitüsü’nün verilerinde, Ezidiler hakkında ayrı bir kategori bulunmamaktadır. Bu nedenle resmi açıdan bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir. 1984 yılı Schneider’in tespitine göre Türkiye’de 20.000’in üzerinde Ezidinin yaşadığı tahmin edilerek bu İslamiyet içerisinde kamufle olmuştur. Ayrıca yine 1984 senesi baz alınarak Irak, İran, Suriye, Rusya ve Türkiye dahil, tüm Ezidi nüfusunun 100 bin civarında olduğu belirtilmektedir. Bu 100 bin nüfusun 50 bininin Diyarbakır, Urfa, Van, Bitlis, Musul’dan Kafkasya’ya kadar uzanan bir bölgede yaşadıkları tahmin edilmektedir (Türkdoğan, 2003: 303-304).

1980 askeri darbesi öncesinde Batman’ın Beşiri İlçesi ve Beşiri’ye bağlı 60’a yakın köy ve mevrada 30 bin kadar Ezidi yaşamakta iken¹, gerek bu sürecin olumsuz koşulları, gerekse 1990’lı yıllarda Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan tedhiş hareketleri ve kısmen de Ezidilerin komşu din mensuplarınca ötekileştirilmesi sürecine bağlı olarak siyasi, dini ve ekonomik sebeplerin de etkisiyle hız kazanan Ezidi göçleri bölgedeki nüfusu önemli oranda düşürmüştür.

2000’li yılların sonunda eskiden Ezidilerin yaşadığı yerleşim yerlerinde ya hiç Ezidi kalmamış, ya da birkaç aile kalmıştır. Kalan ailelerin çoğunun yeni nesil kuşağı ise Avrupa’da özellikle Almanya başta olmak üzere Belçika ve Fransa’da yaşamaktadırlar.

Türkiye’deki Ezidi nüfusunun 2012 yılı itibarıyla Batman-Beşiri ve Şanlıurfa-Viranşehir ilçe ve köyleri baz alındığında toplam 350 kişi civarında olduğu düşünülmektedir.² Türkiye’de geçmişte Batman, Mardin, Diyarbakır, Siirt, Şanlıurfa ve Gaziantep’te yaşarlarken günümüzde buralardaki nüfusları kesin olarak bilinmemektedir. Köylerde kalanlar sadece yaşlı Ezidilerden ibarettir. Ezidilerin son yıllarda Midyat ve Nusaybin’deki köylerine geri dönme çabaları bulunmakta ve bu konuda girişimde bulunarak bazı köylerde yeni evler yapanlara rastlanmaktadır (Özmen, 2006:108-109). Benzer bir geri dönüş çabası ileride izah edeceğimiz gibi Avrupa’nın muhtelif yerlerinde yaşayan Batman-Beşiri kökenli Ezidiler için de geçerlidir.

Batman ve özellikle Beşiri’ye bağlı köylerde Türkiye’nin en kalabalık Ezidi nüfusu yaşamaktayken bugün Batman’ın Yolveren (Çinerya) köyü, Beşiri’nin Oğuz (Şimze) ve İkiköprü Beldeleri, Onbaşı (Şahsim), Deveboynu, Kuşçukuru, Yolkonak (Hecre), Uğurca (Koruk), Üçkuyular (Feqiran), Kumgeçit, Uğrak ve Kurukavak (Hamduna) köyleri ile Ekinciler ve Meydancık mezraları dışında başka Ezidi yerleşim alanı ve nüfusu kalmamıştır.

Bir saha araştırması olan çalışmamızda, önceki yıllarda yapılan bazı araştırmaların sonuçlarından yararlanılmış, Batman ve İlçelerindeki yerleşim birimlerinde yaşayan son Ezidilerle ulaşılmaya çalışılmış, görüşme talebimize izin veren Ezidilerle karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. Köy adlarının yanına parantez içinde halk arasında yaygın olarak bilinen Kürtçe adları ilave edilmiştir.

¹ Arif Arslan, Batman Çağdaş Gazetesi Yazı İşleri Müdürü, (10.01.2013 tarihli görüşme).

² Ezidilerle ilgili haberler yapan gazeteci Arif Arslan’a göre Batman’daki Ezidi nüfusu, ilçeler dahil 2012 yılı itibarıyla 140 kişiden ibarettir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

1. Batman İlçe Merkezi ve İlçe Merkezine Bağlı Köylerde Ezidiler

1967 Siirt İl Yıllığı'na göre Batman o dönemde Siirt'e bağlı bir ilçe iken toplam Ezidi nüfusu 124 kişiden ibarettir.³ Batman'da Ezidiler genellikle köylerde yaşamaktadır. Türkiye dışına göç edenler diğerlerinde olduğu gibi arazilerini böylece bırakıp gitmişlerdir.

1.1. Batman Merkez İlçeye Bağlı Yolveren (Çinare/Çinerya/Çineri/Çinêriya) Köyü

Kent merkezinden 23 km uzaklıktaki Yolveren köyü dışında Batman ilçe merkezine bağlı başka Ezidi köyü yoktur. 1967 Siirt İl Yıllığı'na göre köydeki nüfusun tamamı Ezidi olup aile sayısı 13'tür.⁴ 1985 yılında Batman henüz o dönemde il olmadığından Siirt'e bağlı bulunan köyde 120 Ezidi varken (Taşgın, 2005), 2008'de ise sadece bir Ezidi aile kalmıştır (Aksoy, 2009:41). Köyde yaşayan Ezidi Pir Maho'un açıklamalarına göre bu köy Ezidilerin ruhani yapılarının bir parçası olan pirlere "Zeynika Pirlerinin" köyüdür. Eskiden 700 hane bulunurken 2009'da bu köyde iki Ezidi aile ve çobanlık (şivanlık) yaparak geçimini sağlayan bir göçer (koçer) ailesi yaşamaktadır (Aksoy, 2009:43). 2012 yılına gelindiğinde köyde Ezidi bulunmamaktadır.

1.2. Beşiri'ye Bağlı Köylerde Ezidiler

1.2.1. Üçkuyular (Feqira/Fakiran) Köyü

İlçe merkezine uzaklığı 25, Batman il merkezine ise 20 km.dir. 1973 Siirt il yıllığına göre hane sayısı 37'dir. Aynı il yıllığına göre bu köyde 236 kişinin yaşadığı belirtilmekte olup 2000 yılında köyde 6 (Taşgın, 2005), 2009 yılında da 4 Ezidi aile kalmıştır (Aksoy, 2009: 46). 2012 yılına gelindiğinde, yerinde gözlemlediğimiz Üçkuyular'da halen 5 Ezidi ailesi yaşamaktadır. Bunun dışında Meydancık (Duşak) ve Onbaşılar (Şasım) ise Oğuz Köyüne bağlı küçük birer mezra olup Onbaşılar Mezrasında halen biri Müslüman diğeri Ezidi olmak üzere iki aile oturmaktadır.

1.2.2. Uğurca (Qoruk/Koruk) köyü

İlçe merkezine 10, İki köprü Beldesine 3 km. uzaklıktadır. 1940 tarihinde köyde 10, 1945 yılında ise 328 kişi yaşamaktadır (Zengin, 2005). 1973 Siirt il yıllığına göre bu köyde 44 hane ve 271 nüfus bulunmakta, 2000 yılında köydeki Ezidi nüfusu 7 iken 2009 yılında 3 Ezidi aile yaşamaktadır (Aksoy, 2009:46). 2012 yılı itibarıyla köyde biri un fabrikası işleten 3 Ezidi aile ikamet etmektedir.

1.2.3. Yolkonak (Hicrê) Köyü

İlçe merkezine uzaklığı 3, Batman'a 20 km'dir. 1940 tarihinde köyde 244 (Zengin, 2005), 1973 Siirt il yıllığına göre ise köyde 232 kişinin yaşadığı anlaşılmaktadır. 2008 yılında köyde Müslümanlarla birlikte sadece bir Ezidi aile mevcut iken (Aksoy, 2009:48), Yolkonak'ta 2012 yılı itibarıyla hiç Ezidi kalmamıştır.

1.2.4. Oğuz (Şimse/Şimiz) köyü

İlçe merkezine uzaklığı 19, Batman'a 30 km.dir. Köyün nüfusu 1940 tarihinde 335 (Zengin, 2005), 1965 sayımına göre 2951⁵, 1973 Siirt il yıllığına göre de 868 kişidir. 2000 yılında bu köyde Ezidi nüfusu 13 kişiden ibarettir (Taşgın, 2005). 2012 yılında ise köyde 4 Ezidi aile ve Müslümanlar yaşamaktadır.

Oğuz köyüne bağlı mezralar şunlardır: Akdoğan (Kibidir/Kıbildor), Kışlacık (Zevikehaco/Zevikahaço), Onbaşı (Şehzık/Şaşım/Şahsime), Yavuz (Patro/Betro). Bir zamanlar Ezidilerin yoğun olarak yaşadıkları Onbaşı mezrası eskiden beri Ezidi yerleşimidir. 2008 yılında

³ 1967 Siirt İl Yıllığı, s. 106

⁴ 1967 Siirt İl Yıllığı, s. 106

⁵ 1965 Siirt İl Yıllığı, s. 124

mezrada Ezidiler yaşamaktadır ancak sayıları bilinmemektedir (Aksoy, 2009:50). 2012 yılı itibarıyla burada Ezidi nüfusu bulunmamaktadır.

1.2.5. Kurukavak (Hamduna/Hamdunan) Köyü

İlçe merkezine uzaklığı 47, Batman'a ise 19 km.dir. 1940 tarihinde bu köyde 231, 1973 Siirt il yıllığına göre 508 kişinin yaşadığı anlaşılmaktadır (Zengin, 2005). 2000 yılında bu köydeki Ezidi nüfusu 10'dur (Taşgın, 2000:9). Köyde yaşamakta olan Ezidi Ali Boran'la yapılan görüşme, köyün 1995 ten sonra boşaltılmış olduğu iddiasını güçlendirmektedir. Köy ilk önceleri 100 haneli iken 2008 yılında yaklaşık olarak 30 haneye düşmüştür. 2009 yılına gelindiğinde köyde 3 Ezidi aile yaşamaktadır (Aksoy, 2009:52). Köyün Ortaalan (Vazde/Vahsit) isimli bir bağılısı/mezrası bulunmaktadır. 2012 yılı itibarıyla Kurukavak köyünde 4 aile yaşamaktadır. Bunlardan 3 aile Ezidi ve bir aile de Müslümandır.

1.2.6. Kuşçukuru (Kelhok) Köyü:

Batman'a 23, Beşiri'ye 5 km. uzaklıktadır. Bir Ezidi yerleşimi olup, gerçekleşen göçler sonucu köyde hiç Ezidi kalmamıştır. Batman'ın Beşiri ilçesine bağlı köylerden uzun yıllar önce bazı olumsuz koşullar yüzünden Avrupa'ya göç eden Ezidilerin Türkiye'ye dönmek istediklerine dair Batman yerel medyasında haberler yer almaktadır. Almanya'nın Hollanda sınırındaki Emeric kentinde yaşayan Beşiri Kuşçukuru kökenli bir grup Ezidi 1992 yılında 100 hane olan Kuşçukuru (Kelhok) köyünü emanet olarak teslim ettikleri çevre köylülerinden haklı olarak talep ettiklerini bir basın toplantısıyla dile getirmişlerdir. Bu köyün eski sakinlerinden olan Ezidi Hikmet Erkiş, 70'li yıllarda on binin üzerinde Ezidi'nin yaşadığını günümüzde bu sayının 500'ün altına düştüğünü belirtmekte ve Türkiye'nin Avrupa Birliği yolunda yaptığı reformların Batman kökenli Ezidileri umutlandırdığını, son dönemlerde Batman'a atanan valilerin Ezidilerin geri dönüşü konusundaki mesajlarının kendilerini harekete geçirdiğini söylemektedir. Avrupa'da yaşayan Süryanilerin Mardin'in Midyat ilçesinde köye dönüş projesi kapsamında dönüş yapmalarının kendilerini böyle bir karara götürdüğünü belirten bir başka Ezidi Nedim Erkiş de Avrupa'da yaşayan Ezidilerin topraklarına geri dönmek istediklerini söylemektedir. Ayrıca Ekim ayında Diyarbakır'da yapılan Ezidi Konferansına her coğrafyadan Ezidilerin katılımının dönüş için kendilerini umutlandırdığını ve Kuşçukuru sakinleri olarak son gelişmelerle birlikte Türkiye'ye dönüş kararı aldıklarını ve Avrupa'daki birikimlerini de topraklarında değerlendirmek istediklerini ifade etmektedir. 1992 yılında köyü teslim ettikleri kimselerden bir adım atılmasını beklediklerini ancak karşılık beklemezsizin evleriyle birlikte teslim ettikleri köylerinin kendilerine geri verilmeyeceğini öğrenmelerinin şok etkisi yaptığını ve on bin dönümlük köyün yarısının tapularının kendi adlarına kayıtlı olduğunu söyleyen Erkiş, Kuşçukuru köyündeki ev ve arsalarına yerleşebilmek için hukuki süreç başlattıklarını ifade etmektedir. Aynı köyden Salih Baran da karşılık beklemeden ve icar parası bile talep etmeden topraklarını verdikleri üç ailenin arazileri üzerindeki tasarruftan vazgeçmelerini beklediklerini, engel çıkması halinde ilgili makamlara suç duyurusunda bulunacaklarını söylemektedir (Batman Çağdaş Gazetesi, 02.11.2012).

1.2.7. Ekinciler (İnap) Mezrası

Kuşçukuru Köyüne bağlıdır. 2012 yılı itibarıyla Ezidi kalmamıştır.

1.2.8. Uğrak (Taxari) Köyü

Batman'dan 16 km. uzaklıktadır. Eskiden köy olan Uğrak şimdi Beşiri merkeze dahil olup, Cumhuriyet Mahallesi adını almıştır. 2000 yılında 11 Ezidi bulunurken (Taşgın, 2000), burada günümüzde 4 Ezidi ailesi ikamet etmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

1.2.9. Kumgeçit (Bazivan)Köyü

Batman'a 40 Beşiri'ye 27 km. uzaklıktadır. Kumgeçit köyünde 2000 yılında 15 Ezidi mevcutken (Taşgın, 2000), 2012 itibarıyla 5 Ezidi ailesi kalmıştır.

1.2.10. Deveboynu (Geyduk)Köyü

Batman'a 20, Beşiri'ye 13 km. uzaklıktadır. Geçmişte Ezidilerin yoğun olarak yaşadıkları Deveboynu köyünde 2000 yılında 103 kişi yaşamaktayken günümüzde köyün Müslüman nüfusu azalmış, Ezidi de kalmamıştır.

1.2.11. Yalınca (Sevdik) Köyü

2012 itibarıyla nüfus bulunmayan ancak köye kayıtlı tek bir Ezidi aile halen Kurukavak Köyünde ikamet etmektedir.

Sonuç

Ezidi tarihi birçok farklı yorum ve düşünce etrafında şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Ancak Ezidilikle ilgili çalışmaların, orijinal ve bilimsel bir kimliğe kavuşması gerekmektedir. Bunun için Ezidiler ve Ezidi tarihi, objektif tarihçilerin yeniden araştırma ve yorumlamalarına ihtiyaç duymaktadır.

Ezidilerin Avrupa ülkelerine göçleri, 1960'lı yıllardan itibaren ekonomik sorunlar sonucu gerçekleşirken, Batman'a bağlı Ezidi köylerinin 1990'lı yıllarda yoğunlaşan göç hareketi ise, güvenlik sorunları ve köylerin boşaltılması ile ilişkilidir. Günümüzde Uğurca, Uğrak, Üçkuyular, Oğuz, Kurukavak Köyleri ile Onbaşı mezrasında ve Beşiri merkez de ikamet eden birkaç Ezidi ailesi bulunmakta ve adı geçen köylerde yaşayan Ezidi nüfusunun önemli bir kısmını yaşlılar oluşturmaktadır. Avrupa'ya yapılan göçler neticesinde Ezidilerden boşalan köylere Müslüman köylüler yerleşmişlerdir. Halen köylerde yaşayan Ezidiler kültürlerini korumakta ve Avrupa'ya göç etmiş olan akrabalarıyla da sıkı ilişkiler içinde bulunmaktadır. Son yıllarda, bir zamanlar Batman ve çevresinde ikamet eden Ezidilerin köyelerine geri dönüş çabası içinde oldukları görülmektedir.

Yaptığımız görüşmeler göstermiştir ki, Batman ve çevresinde yaşayan Ezidilerin en büyük sıkıntıları doğru anlaşılacak, inançlarının küçümsenmesi ve güven ortamının sağlanması noktasındaki kaygılardan kaynaklanmaktadır. Avrupa ülkeleri başta olmak üzere muhtemel bir geri dönüş olmaması halinde, Batman ve çevresindeki Ezidi nüfusu yakın bir gelecekte tamamen yok olma riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

KAYNAKÇA

AKSOY, Rojhat, (2009), Güneydoğu Anadolu Bölgesi Diyarbakır Mardin Urfa Batman Geleneksel Köy Evleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ARIF Arslan, Batman Çağdaş Gazetesi Yazı İşleri Müdürü (10.01.2013 tarihli görüşme).

Batman Çağdaş Gazetesi, 02.11.2012 tarihli nüsha.

DÜNDAR, Fuat (1999), Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar, Doz Yayınları, İstanbul.

FIĞLALI, Ethem Ruhi, (1993), Çağımızda İtikadî İslam Mezhepleri, Selçuk Yayınları, Ankara.

ÖZ, Yusuf, (2007), Mardin Yezidileri, İnanç, Sosyal Hayat Ve Coğrafi Dağılım, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Siirt İl Yıllığı, 1967.

Siirt İl Yıllığı, 1973.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

-
- TAŞĞIN, Ahmet, (2005), Türkiye Yezidiler Bibliyografyası, Yazılı Metinlerde Dini-Sosyal Bir Grubun Serüveni, Aziz Andaç Yayınları, Ankara.
- TAŞĞIN, Ahmet, (2000), “Anadolu’da Yok Olmaya Yüz Tutan Dini Topluluklardan: Yezidiler”, Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi, 23-28 Ekim 2000, Ürgüp-Nevşehir.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (2003), Etnik Sosyoloji, 4.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- YONAN, Gabriele (1999), Asur Soykırımı (Çev.: Erol Sever), Pencere Yayınları, İstanbul.
- ZENGİN, Burhan, (2005), Geçmişten Günümüze Batman, Kültür ve Sanat Derneği Yayınları, Batman.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

